

Mentsük meg az életet!

Öngyilkosságban a világranglista élén állunk-Nem a háború hozta az agresszivitást, hanem a mentális leépülés -Hogyan lehetne kilábalni a válságból? -Beszélgetés dr. Hódi Sándor pszichológussal

Minden gyilkosság és öngyilkosság, olykor még a természetes halál is megdöbbentő. Döbbenetünk azonban leginkább legföljebb néhány napig tart. Talán kivételnek számít a múlt hét, amikor a szabadkai körzeti ügyészség hatáskörébe tartozó községekben, a Tisza mentőlől Észak-Bácskában 16 öngyilkosság és 7 gyilkosság történt. Ez már elképesztő. Okokat kutatva, s magyarázatot és megoldást keresve kértük meg dr. Hódi Sándor pszichológust, hogy válaszoljon kérdéseinkre.

- Ijesztőnek tűnik az említett adat, már-már a különben is fogyatkozó közösségünk létét veszélyeztető jelenségnek vélhetjük az öngyilkosságot. Vagy esetleg csak egy kivételesen gyászos hét áll mögöttünk?

- Nem egy hét, hanem több évized. Ez az újabb sorozat főként a lakosságot, talán részben azért, mert több gyilkosság is történt ezzel egyidőben, a szakember számára azonban nem számít újnak a jelenség: gyakorlatilag az történik, ami korábban, csak nem jutott a lakosság tudomására, mert ezer más dolog foglalkoztatta. Valóban kivételesen drámai a helyzet Észak-Bácskában, illetve a Tisza-vidéken: megelőztük a világranglista élén álló Magyarországot. A tíz évvel ezelőtti adatok szerint (azóta nem tesznek közzé ilyeneket) Szerbia délebbi területein 12-16 százalékkal volt az öngyilkosság gyakorisága (100 ezer lakosra jutott 12-16 öngyilkosság), Kosovóban 2,7, míg Vajdaság községei közül Kanizsán 90, Zentán 88, Törökkanizsán 81, Csókán 76, Kishégyesen 60, Topolyán 58, Adán 54, Obecsén pedig 50 százalékkal volt ez az arány. Ezek a számok az óshonos lakosság, főként pedig a magyarság nagy-nagy távlatlanságára, talajvesztésére utalnak, hiszen más környezetben sokkal kisebb az önpusztítás: Apatinban pl. 11, Palánkán 10, Pancsován 12, Versecen 16 százalékkal. A halállal végződő öngyilkosságok azonban csak a jéghegy csúcsát jelentik, hiszen mindegyikre tíz öngyilkossági kísérlet jut, és minden kísérlet mögött száz és száz zátonyra futott élet rejlik - alkohollizmussal, elmebetegségekkel, széthulló családokkal...

AGRESSZÍV INDULATOK

- Volt nemrégiben egy háború, többségünk számára „csak” háborús veszély, elszigényedtünk, az emberek sokasága bizonytalanságban él, naponta agresszív magatartással találkozik. Ezeket kereshető az önpusztítás és esetleg a „megmagyarázhatatlan” gyilkosságok oka?

- Egy-másfél évtizeddel ezelőtt az egész társadalom korábbi érték- és normarendszere összeomlott. Elszabadultak az agresszív indulatok, hiszen az ember természeténél fogva képes a legnagyobb szörnyűségek elkövetésére is. Az alapvető különbség az ember között az, hogy sokaknak sikerül valahogyan láncra verni, féken tartani az indulatokat, míg a gyengébben szocializált személyekben, különösen társadalmi válsághelyzetben, ezek a kötelek felazulnak. Ilyenkor a gyilkosságok száma is ugrásszerűen megnő, a legkisebb dolgokért, akár egy szóváltás után is, tettelességre kerül sor. Az ellenfélnek vagy az ellenségnek a fizikai megsemmisítése is csak a jéghegy csúcsát jelenti, hiszen ott van mögötte az, hogy a társadalom megengedi az agresszió nyílt kiélését szóban és viselkedésben. A leszámolások sorozata zajlik le szavakban, iszonyatos durvaságokat mondanak egymásnak az emberek, a szó pedig öl. Az egészséges társadalomban mindez szankcionálják: nem lehet egymás életébe, lelkébe bűntetelnél belegázolni. Itt most lehet. Ott, ahol a törvény és a közérköcs szemmel láthatóan hátrébb húzódik, ahol szavakban minden megengedett, ahol az amorális viselkedés bocsánatos bűnnek számít, ott előbb-utóbb a gyilkosságok fizikailag is megjelennek. Azon csodálkozom, hogy ahhoz képest, mennyire féktelen és elvadult a közélet, a mi kultúrözögünkben még mindig jóval nagyobb a befelé irányuló agresszió, mint a másokat sújtó. Helyzetünk romlását az emberek első sorban az életszínvonal zuhanásán, az elszigényvelésen érzékelik, pedig mentális szinten: a morál, az emberi kapcsolatok a közérzet tekintetében

sokkal rosszabb a helyzet. Gyakorlatilag társadalompatológiás állapot állt elő. Nem a háború és a szankciók következtében, hanem ellenkezőleg: a háború már ennek a mentális leépülésnek a következménye. Mert rossz a társadalomszervezés és sikertelenek az életstratégiák.

- Mondhatjuk azt, hogy nem készültünk fel a szocializmus védőhálójának a szétfoszlására?

- Gondjainkat tehát mentális-morális természetűnek látom. Az egész frusztrált állapotot kellene feloldani. Mi régi sémákban próbáljuk az életün-

Dr. Hódi Sándor

ket és a társadalmat átszervezni, pedig értékrend- és modellváltásra van szükség. Olyan modelljét kell kimunkálni az életstratégiának, amellyel úgy boldogulhatunk, hogy nem okozunk másoknak kárt, és mi nem pusztulunk bele. Érvényes ez a népekre és népcsoportokra is, az egész társadalomra. A szocializmusnak valóban megvolt az az előnye, ami egyben hátrány is, hogy az egyénektől nem kérte számon az egyéni életszervezést, hanem közösségi szinten igyekezett ezt megoldani az egyforma szegénységben. Valahogyan működött ez a modell. A jelenlegi helyzet azért szörnyű, mert miközben elszigényedt a társadalom, a családok is föléltek tartalékaikat, most kellene feltalálniuk magukat. Holott ezeddig kellett volna felkészülni arra, hogyan lehet életeret kiharcolni, miként boldogulhatunk az üzleti világban, hogy lehet elviselni a vállalkozás kockázatát és túlélni a bukást. Mindezt meg kell tanulni. S most kellene új modellt alkalmazni, amikor objektív is rendkívül nehéz a helyzet, mert bármihez kezd az ember, az kudarcra van felfelé.

A KÉRDÉS SÚLYÁNAK MEGFELELŐEN

-Kétségtelen, hogy a mostani társadalmi viszonyok sem az életnek, sem az életmentésnek nem kedveznek. De vidékünk korábban is világelső volt az önpusztításban. Azt olvashatjuk a „meghívott” halál című könyvében, hogy a 15-19 éves fiatalok körében a halálokok között az öngyilkosság szerepel az első helyen. Jelenleg pedig alighanem az ifjúság a leginkább magára hagyott. Lát bármilyen esélyt is kedvező fordulatra?

- Adán több évvel ezelőtt néhány középiskolás öngyilkos lett, többen pedig megkísérelték az öngyilkosságot. Megrémtük a szülőket és a pedagógusokat is, s elvégeztük egy egész generáció lelki szűrővizsgálatát: kimutattuk, hogy ki van nagyon veszélyes helyzetben, megállapítottuk, hogy kinek nincs esélye arra, hogy egyedül kilábaljon a bajból. Minden gyerek megkapta a visszajelzést, hogy milyen a lelki-egészségügyi állapota, intellektusa, értelemvilága. Ezután három-négy évre gyakorlatilag megszűntek az öngyilkosságok, sőt más devianciós jelenségek is mérséklődtek. Tehát van megoldás, de az a baj, hogy a társadalomszervezés és a közvélemény nyomása nem hat olyan irányban, hogy ezt a kérdést a súlyának megfelelően kezeljük. Hosszú ideje nagyon mély a válság, s eközben kollégáim az utcára vagy külföldre kerültek, én is három éve munka nélkül vagyok. Pedig, ha semmi nem történik, iszonyatos helyzetbe kerülünk. Közösségünkben fordított folyamat megy végbe, mint ami észérz és indokolt lenne. Hosszú ideje próbálunk például egy családvédelmi tanácsadó hálózatot kialakítani, de mindeddig nem tudtuk létrehozni, pedig óriási szerepet játszhatna az orvoslásban, fordíthatna az egész helyzeten. Emellett az egész veszélyeztetett területen legalább a középiskolákban el kellene vezetni az Adán alkalmazott felmérést. Ennek nincs nagy költségvonzata, talán nyomorúságos helyzetünkben is lehetne találni rá pénzt. Hasonlóan fontos a kortársoktatás, hogy a fiatalok adjanak át egymásnak bizalmas, de helyes információkat a szexről, a drogokról, az AIDS-ről. Egyébként azok is sokat segítenek, akik nem szakemberek, például azzal, hogy a tanárok és a szülők odafordulnak a magukra hagyott fiatalokhoz, egyik ember a másikhoz. Segít az újság is, ha fölfigyel a drámai helyzetre, mert ezzel az élet értékére figyelmeztet; azt becüli meg, amit ez a társadalom nem értekel. Onkormányzatok, iskolák, helyi közösségek és egyéb szervezetek támogatására volna szükség ahhoz, hogy megtehesük a legsúlyosabbakat az életnek megmentéséért és a sikeresebb életért.

FODOR István

Mindnyájunk felelős

A Stangl-féle gyilkosság margóján

Senki sem szilietik gondoskodóit. A környezete, a társadalom teszi azt - jelentette ki nemrég tévéinterjújában az egyik legnevesebb jogászúgyvéd, Veljko Guberina, majd hozzátette: - Nem megölni kell az embereket a gyilkosságokért, hanem meg kell őket menteni az elkövetésüktől. Persze küzdeni kell az olyan ideológiák ellen is, amelyek arra tanítanak, hogy „bocsásd meg nekik, Uram, nem tudják, mit cselekszenek”. Állítom - folytatta -, hogy Broz idejében sokkal szabadabban és nagyobb biztonságban éltek. Mert mit lát manapság az ember? Összeveszik két legény, és mindjárt nyúlunk a revolverekért.

Szabadkán és környékén az elmúlt hét előtti hét napon hét (!) gyilkosság és tizenhat (!) öngyilkosság történt. A legmeggázóbb ezek közül a Stangl család esete, melyről az elmúlt napokban folyamatosan tudósítottunk. Enlékezett utól: a múlt pénteken este agyonlőve találtak rá otthonában az apára, anyára, nagymamára, s a gyilkossággal a család kiskorú fiát, S. E.-t gyanúsítják, aki állítólag beismertó vallomást tett. A szörnyű büntény tudomására vétele

után a közvélemény figyelem a gyilkosság motivációja felé fordul. Annál inkább, hiszen mindenki előtt világos: minden tisztességes házban előfordulhat hasonló tragédia. A szülők a régi, emberciviltáció fölvennévelve a gyerekeiket is ilyen szellemben akarják nevelni. A gyerekek viszont azt tapasztalják maguk körül, hogy manapság enyhén szólva maflának nézik az ilyen erényekkel rendelkező embert, s lelkük mélyén ellenállást tanústanának az ilyenfajta szülői felfogás iránt. Pláne ha érzékenyebb lelkű gyerekekről van szó, aki elviselhetetlen pressziókat vesz a szülői jóakarattól. S ha a szülők a tetejében nincsenek tudatában annak, hogy agressziót, kényszerít, nyomást nemcsak fegyverekkel, ököllet lehet gyakorolni, hanem kifinomult módszerekkel is: tiltással, túlzott féltéssel, a személyiségre mért legkülönbözőbb csapásokkal - elszabadulhat a pokol.

Hogy mi játszódhatott le a pedagógusai és az osztálytársai által az egyik legpéldásabb, legjobb magaviselőt és elömelettel diáknak tartott S. E. lelkében, az csak következtetni lehet a